

1. Барнетт, Р. Осмысление университета. Образование в современной культуре / Р. Барнетт // Центр проблем развития образования Белорусского государственного университета [Электронный ресурс]. – 2001. – Режим доступа: <http://www.edc.bsu.by/tekst/alm1/barnet.htm>. – Дата доступа: 16.10.2021.
2. Чурко, Ю. М. Белорусский хореографический фольклор / Ю. М. Чурко. – Минск : Выш. шк., – 1990. – 416 с.
3. Давыдов, В.П. Реализация принципа культуросообразности в хореографической педагогике (на примере подготовки специалистов хореографов) / В.П. Давыдов// Вестник Кемеровского государственного университета культуры и искусств. – 2017. – №. 1– 2. – С. 166-173

*Т.І. Кухаронак, кандыдат гістарычных навук, дацэнт,
Цэнтр даследаванняў беларускай культуры,
мовы і літаратуры НАН Беларусі, г. Мінск
Kucharonak@tut.by*

МАРАЛЬНА-ВЫХАВАЎЧАЯ ФУНКЦЫЯ ТРАДЫЦЫЙНАЙ КАЛЯНДАРНАЙ АБРАДНАСЦІ БЕЛАРУСАЎ

Сістэма каштоўнасцей, інтарэсаў чалавека залежыць ад ступені засваення нацыянальнай культуры, як сукупнасці формаў вытворчай, грамадскай, сацыяльнай дзейнасці, пэўных матэрыяльных і духоўных каштоўнасцей, характэрных для канкрэтнага этнасу [1, с. 54].

Традыцыйныя каляндарныя святы і абрады беларусаў валодаюць велізарным выхаваўчым і пазнавальным патэнцыялам, маюць вялікае значэнне для перадачы міжпакаленнай інфармацыі і замацавання міжпакаленнай сувязі. Далучэнне да этнічных каштоўнасцей адбывалася ў працэсе сацыялізацыі асобы, які з'яўляецца працяглым і вельмі складаным. Любое грамадства на кожным этапе свайго развіцця само зацікаўлена ў тым, каб кожнае дзіця прыняло і засвоіла ўласціваю яму сістэму сацыяльных і маральных каштоўнасцей, ідэалы, нормы і правілы паводзін і змагло жыць ў гэтым грамадстве. Для гэтага грамадства ў той ці іншай форме заўсёды аказвала мэтанакіраванае ўздзеянне на асобу, якое ажыццяўлялася праз выхаванне і адукацыю.

Сацыялізацыя і этнізацыя асобы адбывалася ў традыцыйным грамадстве ў межах сям'і – вясковай супольнасці. Адно з галоўных месцаў у гэтым працэсе займала традыцыйная каляндарная абраднасць, заснаваная на пастулатах звычайнага права, нормах народнай этыкі, маралі і педагогікі. Прымаючы непасрэдна ўдзел у каляндарных святах і абрадах, сямейных урачыстасцях, дзеці і падлеткі выконвалі строга рэгламентаваныя традыцыйныя абрадавыя функцыі ў адпаведнасці са сваім узростам і полам, паступова засвойвалі стэрэатыпы абрадавых паводзін, адпаведную ім фальклорную спадчыну сваёй мясцовасці і ўсведамлялі сваё месца і ролю ў іх выкананні. Паўтараючыся з году ў год, каляндарныя святы і абрады навучалі і выходзілі падрастаючае пакаленне, замацоўвалі маральныя стэрэатыпы паводзін, пераўтваралі кожнага чалавека ў паўнаўтаганга носьбіта дадзенай этнічнай культуры.

Адной з важнейшых функцый каляндарных святаў і абрадаў на працягу ўсяго перыяду іх існавання была функцыя грамадскага кантролю, ахова традыцыйных маральных правілаў і ідэалаў. своеасаблівае цэнзура нораваў [2, с. 194 - 195]. Найбольшаму асуджэнню і высмейванню падвяргаліся канкрэтныя людзі, іх учынкі, заганныя сацыяльныя з'явы ў выступленнях калядоўшчыкаў на Каляды. Дзейным сродкам выхавання дзяўчат і хлопцаў былі вясновыя карагоды, якія доўжыліся з Благавешчання да Сёмухі. Акрамя ярка акрэсленых абрадавых дзеянняў, накіраваных на

асуджэнне правініўшыхся членаў сельскай абшчыны, у сістэме каляндарных святаў і абрадаў беларусаў існавалі і сімвалічныя вобразы, абрадавыя дзеянні, якія перадавалі грамадскае калектыўнае непрыняцце таго ці іншага ўчынка чалавека або сям'і. Так, калядоўшчыкі міналі хату той сям'і, якая выклікала абурэнне астатніх вясцоўцаў, і гэта было найвялікшай ганьбай для яе. Да такіх правініўшыхся гаспадароў жанчыны не ішлі на дажынкi, а мужчыны – на іншыя віды талочных работ. Калі хто-небудзь з гаспадароў паводзіў сябе непрыстойна, яго восенню грамада пазбаўляла права ўзяць сабе на захаванне грамадскую свячу. На агульных калектыўных трапезах вялася размова на самыя вострыя для лакальнай супольнасці тэмы, абмяркоўваліся апошнія вясковыя навіны, тут выпрацоўвалася калектыўнае адабрэнне ці асуджэнне нейкага канкрэтнага чалавека ці ўчынка.

Самы галоўны клопат супольнасці быў клопат пра працяг роду, які найбольш ярка праяўляўся на Масленіцу, калі замужнія жанчыны ўсёй вёскай збіраліся разам і выконвалі абрад пад назвай “цягаць калодку”. У процівагу абрадам сімвалічнага пакарання і прыніжэння нежанатых хлопчаў (радзей дзяўчат), якія дасягнулі пэўнага ўзросту і не стварылі сям'ю, на Масленіцу выконвалі і абрады ўзвелічэння і ўшанавання маладых шлюбных пар.

На сучасным этапе непасрэдна ўдзел дзяцей і моладзі ў святах і абрадах народнага календара з'яўляецца найважнейшай умовай сацыялізацыі асобы, яе патрыятычнага, нацыянальнага, эстэтычнага, маральна-этычнага і іншага выхавання. Традыцыйная каляндарная абраднасць поруч з іншымі формамі, відамі і жанрамі народнай культуры і мастацтва беларусаў можа стаць адным з магутных фактараў выхавання сапраўдных патрыётаў сваёй Радзімы, фізічна і маральна здаровай, гарманічна развітай асобы.

Список использованных источников:

1. Стефаненко, Т.Г. Социально-психологические аспекты изучения этнической идентичности. – М.: Наука, 1999. – 287 с.
2. Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы. Исторические корни и развитие обычаев. – М.: Наука, 1983. – 221 с.

*Лесин А.А, ведущий научный сотрудник,
Национальный исторический музей Республики Беларусь
sensei280184@gmail.com*

МУЗЕЕФИКАЦИЯ БЫВШЕГО ПОЛЬСКОГО КОНЦЛАГЕРЯ «БЕРЁЗА-КАРТУЗСКАЯ»: ВАЖНАЯ ЗАДАЧА ПО СОХРАНЕНИЮ ИСТОРИЧЕСКОЙ ПАМЯТИ

В 2021 г. в Республике Беларусь появился новый государственный праздник – День народного единства, связанный с началом Освободительного похода Красной Армии в Западную Беларусь 17 сентября 1939 г. Важности воссоединения белорусского народа в едином государстве неоднократно давалась оценка на самом высоком уровне. Так, в частности, в Указе Президента Республики Беларусь №206 от 7 июня 2021 г., официально устанавливающим новый праздник, говорится:

«Восстановленное в 1939 году единство позволило Беларуси выстоять в годы Великой Отечественной войны, занять почетное место в международном сообществе, стать одним из соучредителей Организации Объединенных Наций» [4].

В современных условиях особую роль в исторической памяти белорусов приобретает осмысление судьбы Западной Беларуси в 1921-1939 гг., когда часть нашей страны находилась под управлением Польши. Несмотря на то, что Рижский мирный договор и